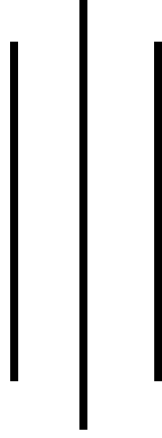
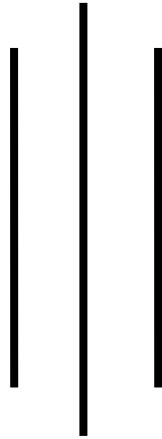

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को

नीति, कार्यक्रम तथा बजेट

बुद्धभूमी नगरपालिका

हनुमानचोक, बुड्ढी, कपिलवस्तु

५ नं. प्रदेश, नेपाल

२०७६

मिति २०७६।०३।०८ गते

नगर उपप्रमुख ज्यू

नगर सभा सदस्य ज्यूहरू

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू

नगर कार्यपालिकाका सम्पूर्ण शाखा प्रमुख साथै राष्ट्र सेवक कर्मचारी ज्यूहरू

सुरक्षा निकायका प्रमुख तथा प्रतिनिधि

पत्रकार साथीहरू

लोकतान्त्रिक गणतन्त्रत्मक शासन व्यवस्था बहुलबाद, सामाजिक न्याय सहितको समानुपातिक, समावेशी प्रतिनिधिमुलक व्यवस्था, मौलिक अधिकार, नागरीक स्वतन्त्रता जस्ता महत्वपूर्ण उपलब्धीहरू संस्थागत हुनुको साथै सिंहदरबारको अधिकार गाउ नगर सम्म पुग्नुलाई हामीले मुख्य उपलब्धीको रूपमा लिएका छौं। सार्वभौमसत्ता सम्पन्न नेपाली जनताले निर्वाचित गरेका बुद्धभूमी नगरपालिकाको स्थानीय तहको सरकारको यस गरिमामय पाचौं नगर सभा समक्ष आर्थिक वर्ष २०७६/७७ का लागि नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरवको अनुभूति गरेको छु।

प्राचीन नगरी कपिलवस्तु, भगवान गौतम बुद्धको क्रिडा स्थल, यस पवित्र भूमिको नामवाट परिचित यस बुद्धभूमी नगर र नगरवासीको भाग्य रेखा कोर्ने जमर्कोका साथ आयोजित पाचौं नगरसभाको नीति कार्यक्रम तथा वजेट प्रस्तुतीकरण कार्यक्रममा हाम्रो निमन्त्रणालाई स्वीकार गरी पाल्नु हुने नगरसभाका सदस्यज्यूहरू, संचारकर्मी लगायत सम्पूर्ण उपस्थित महानुभाव प्रति गरिमामय उपस्थितिका लागि हार्दिक कृतज्ञता तथा आभार प्रकट गर्दै स्वागत गर्दछु। नेपाल र नेपालीहरूको सर्वोत्तम हित र उन्नतीका लागि विभिन्न कालखण्डहरूमा प्राण उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात वीर शहीदहरू प्रति नतमस्तक हुदै भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु। साथै संघर्षको दौरानमा वेपत्ता तथा घाइते हुनु भएका वीर योद्धाहरू र वहाँहरूका पिडित परिवारहरू प्रति हार्दिक सम्मान व्यक्त गर्दछु।

नगरको समग्र विकासको लागि कडा मिहेनत गर्ने यस नगरका नगर कार्यपालिकाका तथा नगर सभा सदस्यहरूको समन्वय एवं सहमतिमा हामीले यस नगरको समग्र विकास निर्माणको लागि कार्य गरिरहेको ब्यहोरा यहाँहरूलाई सर्व विदितै छ। साथै विकास निर्माण तथा जनतासंग सरोकारका हरेक क्षेत्रमा नगरसभा सदस्य तथा राजनीतिक दलहरूबाट भएको सहयोगको प्रशंसा गर्दै यहाँहरूको योगदानको लागि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु।

यस नगरपालिको वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा दिगो विकास लक्ष्य, राष्ट्रिय योजना आयोगबाट प्राप्त भएको मार्गदर्शन तथा बजेट सिलिड, नेपाल सरकारका विभिन्न मन्त्रालयहरूबाट प्राप्त निर्देशनहरू, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त मार्ग दर्शन, विभिन्न विषयगत क्षेत्रबाट प्राप्त भएका मार्गदर्शन तथा राय, सुझाव, वार्षिक समीक्षामा आएका सुझावहरू, क्षेत्रगत अन्य योजनाहरू, योजना बैंकमा रहेका योजनाहरू, विभिन्न संघ संस्थाबाट आएका सुझावहरू, वडाको विपन्नता स्तरीकरण, यस नगरपालिकाको विभिन्न शाखामा भएका अभिलेख तथ्यांक, नगरको यथार्थ अवस्था र यस नगरले विभिन्न दातृ संस्थाहरूसंग गरेका सम्झौता तथा लक्षित वर्ग महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, मधेसी, मुस्लिम, पिछडावर्ग, वालवालिका, अपागंता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायत विभिन्न वर्ग, क्षेत्र र समुदायको भावना समेतलाई लक्षित गरि कार्यक्रम र वजेट तयार गरिएको छ।

पूर्वाधार विकास एवं सामाजिक सशक्तिकरणको दृष्टिले पछाडी परेको तर प्राकृतिक साधन र श्रोतको प्रचूर सम्भावना बोकेको यस नगरको आर्थिक श्रोतको रुपमा रहेको खोला नालावाट प्राप्त हुने आय र विभिन्न हाटबजार, कवाडी ठेक्का, रावस्व वाडफाडवाट प्राप्त हुने आय, कर तथा अन्य सेवा शुल्कवाट आउने श्रोत नै प्रमुख रुपमा रहेको छ । यस्तै संघीय तथा प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुने निशर्त र शर्त बजेट यस नगरको भाग्य कोर्ने मुख्य श्रोत रहेकोछ ।

सबै प्रकारको विभेद र असमानताको अन्त्य गर्दै न्यायपूर्ण सामाजिक समावेशीकरणको मूल्य र मान्यतालाई स्थापित गर्दै सबैलाई समान अधिकार, समान अवसर र समान मर्यादा प्रदान गरेको कुरा चालु आ.व. ०७५।७६ को बार्षिक कार्यक्रमले पुष्टी गरेको छ । स्थानीय तहको सरकारको रुपमा आगामी दिनमा संविधानले परिकल्पना गरे अनुरूप सामाजिक न्याय र समाजवादको लक्ष्यमा पुग्न यस नगरपालिकालाई जीवन्त आर्थिक समृद्धिको केन्द्रको रुपमा स्थापित गर्नु पर्नेछ ।

यस बुद्धभूमी नगरपालिका क्षेत्रलाई समृद्ध, सवल, विकसित र सुन्दर बनाउँदै कृषिजन्य, पशुजन्य, माछा, खाद्द सामाग्री तथा स्थानीय दैनिक प्रयोगका सामाग्रीहरुको उत्पादनमा आत्म निर्भरताको दिशातर्फ उन्मुख बनाउँदै रोजगारीमा बृद्धि गर्दै खुसी र सुखी नगरबासीको परिकल्पना, अनुशासित र सभ्य समाजको निर्माण गर्न देहाय बमोजिमका समग्र नीति तथा आधारहरु पेश गरेको छु ।

यस नगरको सम्बृद्धिको लागि आवश्यक योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्न आगामी आ.व. को बजेट स्वरूप निम्न बमोजिम हुनेछ ।

आ.व. २०७६/०७७ को शिर्षकगत बजेट

शिर्षक	पूँजीगत बजेट (रु हजारमा)	चालु बजेट (रु हजारमा)	कुल बजेट (रु हजारमा)
१. निशर्त	३९२८६६।००	७८३७३।००	४७१२३९।००
२. शर्त (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	३९५४००।००	३९५४००।००
कुल जम्मा	३९२८६६।००	४७३७७३।००	८६६६३९।००
प्रतिशत (%)	४५.३३%	५४.६७%	१००%

आ.व. २०७६/०७७ को समितिगत बजेट

क्र.स.	विषयगत समितिहरू	बजेट (रु हजारमा)	प्रतिशत
१	भैतिक पूर्वाधार विकास	३५२४०७.७१	४०.६६
२	आर्थिक विकास	३२३८९.३६	३.७४
३	सामाजिक विकास	४४४९३८.४०	५१.३४
४	बन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	२४४७५.०८	२.८२
५	सस्थागत तथा क्षमता विकास	१२४२८.४५	१.४३
	जम्मा	८६६६३९.००	१००.००

मैले तयार गरेका नीति तथा आधारहरू

१. अवको हाम्रो मुख्य मुद्दा भनेको “खुसी नगरबासी, सम्बृद्ध बुद्धभूमी” हो यसै मूल मन्त्रलाई आत्मसाथ गर्दै ऐतिहासिक, साँस्कृतिक र पुरातात्विक महत्व बोकेको यस बुद्धभूमी नगरपालिका नेपालका अन्य नगरपालिकाको तुलनामा विशिष्ट साँस्कृतिक मूल्य मान्यता र नदी, नाला, बन जंगल, ताल तलैया समेतको स्रोत साधन सहित विकासको ठुलो संभावना बोकेको शहर उन्मुख क्षेत्र हो । यस नगरपालिकालाई साँच्चिकै बुद्धभूमी बनाउन र छिमेकी जिल्ला र छिमेकी स्थानीय तहहरूकै आकर्षणको केन्द्रविन्दु बनाउन नगरस्तरीय गौरवका आयोजनाहरूलाई आवश्यक बजेट बिनियोजन गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।
२. त्यस्तै गरी आर्थिक रुपमा विपन्न तथा आर्थिक एवम सामाजिक रुपमा पछाडी परेका र पारिएका बर्ग एवम समुदायले प्रत्यक्ष फाईदा पाउने कार्यक्रम र आयोजना अन्तर्गत शुद्ध खानेपानी वितरण, पुर्ण सरसफाई, जेष्ठ नागरिक सम्मान, मातृशिशु स्वास्थ्य कार्यक्रम, सामुदायिक स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम, प्रकृतिक संरक्षण तथा पूर्वाधार विकास कार्य आदि कार्यक्रम तथा योजनाहरू सञ्चालन को व्यवस्था मिलाईएको छ ।
३. आगामी दिनको मूल मुद्दा भनेको संविधानले दिएको अधिकार भित्र बुद्धभूमी नगरपालिकालाई स्थानीय तहको सरकारको रुपमा क्रियाशील बनाउदै आर्थिक समाजिक विकास, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासन प्रवर्द्धनको उच्च प्राथमिकता र संविधानको भावना अनुरूप स्थानीय तहका कानूनहरूको निर्माण गर्ने र नगरको आर्थिक समृद्धिलाई मुख्य केन्द्र बिन्दुमा राखी विकास र शासनका कार्यक्रमहरूको सुप्रबन्ध गरिनेछ ।
४. नेपालको संविधानमा उल्लेख भएका मौलिक हकहरू, राज्यका निर्देशक सिद्धान्तहरू, यस सभामा पेश हुने विनियोजन ऐन, आर्थिक ऐनका सिद्धान्तहरू, वडा भेलाका क्रममा आमवासी नागरिकहरूबाट प्राप्त राय, सल्लाह र सुझाव तथा वडा समितिले प्राथमिकीकरण गरेका योजना तथा कार्यक्रमलाई मार्ग दर्शनका रुपमा लिईएको छ साथै बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तय गर्दा महिला, बालबालिका, आदिवासी जनजाती तथा पिछडिएको

बर्ग र क्षेत्र, दलित र अल्पसंख्यकमा लक्षित कार्यक्रमहरु सञ्चालनमा विनियोजित बजेट सहितको कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छु ।

आ.व. २०७६/०७७ को प्रस्तावित नीति तथा कार्यक्रम

क) आन्तरिक आय र राजस्व परिचालन तर्फः

- आयका नयाँ स्रोत तथा क्षेत्रहरुको पहिचान तथा समुचित परिचालनको माध्यमबाट आन्तरिक राजस्व संकलनको दायरा फरकिलो बनाउनको लागि राजस्वको संभाव्यता अध्ययन तथा राजस्व संकलन रणनीतिक कार्य योजना निर्माण गरि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- साना ठुला सबै व्यवसायीहरुलाई करको दायरा भित्र ल्याउने नीति लिईने छ ।
 १. व्यवसाय कर ।
 २. घर वहाल कर ।
 ३. विज्ञापन कर ।
 ४. नक्सा पास तथा भवन अभिलेखिकरण दस्तुर आदि
- विभिन्न वडामा छरिएर रहेका ताल तलैया पोखरीको उचित ठेक्काको व्यवस्थापनको कार्य नगरपालिकास्तरबाट गरि आन्तरीक स्रोत बृद्धि गरिनेछ ।
- सम्पति कर अशुली प्रणालीलाई थप व्यवस्थित रुपमा लागू गरिनेछ ।
- नदिजन्य बस्तुको ठेक्कालाई व्यवस्थित गर्न अनुगमन संयन्त्रलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
- करदाताको अभिलेख तयार गरि करदाता शिक्षाको माध्यमबाट कर अशुली प्रणालीलाई व्यवहारिक बनाईनेछ ।
- सामुदायिक बनको राजस्व अशुली प्रणालीलाई स्वचालित बनाईनेछ ।
- ठेकेदारको लाईसेन्स नवीकरण शुल्कलाई समयानुकुल परिमार्जन गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट संस्थागत तथा ब्यक्तिगत करदाताहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- यस बुद्धभूमी नगरपालिकाको सबै वडामा विद्युतीय प्रणालीद्वारा राजस्व असुली गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

ख) आर्थिक विकास समितिः

कृषि

- कृषकहरुलाई सहज, सुलभ तथा प्रभावकारीरूपमा प्राविधिक सेवाको पहुँच गराईने छ ।
- कृषि जन्य उत्पादन बृद्धि गरि आयात प्रतिस्थापन गरि निर्यात प्रवद्धनका लागि एक गाउँ एक उत्पादन को अवधारणालाई प्रोत्साहन गर्दै लगिने छ ।
- सिंचाई पहुँच नभएका ठाउँमा साना सिंचाई, स्यालो ट्युवेल, डिपबोरिड, सतह सिंचाई, पोखरी तथा ताल तलैया मर्मत तथा विस्तार गरि सिंचित क्षेत्रफलको विस्तार गरिने छ ।

- एक घर एक करेसाबारीको अवधारणा अनुसार करेसाबारीको जनचेतना बृद्धिगरि स्वच्छ तथा ताजा तरकारी उत्पादन गरि प्रयोगमा विस्तारका लागि जनचेतना बृद्धिका कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- बेमौसमी तरकारी खेति विस्तार गरी थप आय आर्जन गर्न प्रत्येक वडामा साझेदारीमा टनेलमा तरकारी खेतिको सुरुवात गरिने छ ।
- बीउ प्रतिस्थापन दर बढाउनका लागि धान, मकै तथा गहुँको बीउ उत्पादन का कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- बढदो बिषादी प्रयोगबाट मानव तथा पर्यावरणमा परेको नकारात्मक असर न्युनिकरण गर्न बिषादी सचेतनाका कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- कृषक समक्ष नयाँ तथा बढी उत्पादन दिने जातहरुको बीउ वितरण गरि प्रचार प्रसार गरिने छ ।
- फलफूलको उत्पादन बृद्धि, मौरी चरन तथा नगरको पर्यावरणमा हरियाली बनाउनका लागि आँप तथा लिचिका विरुवाहरु वितरण कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ ।
- विदेशबाट कृषि सम्बन्धी ज्ञान तथा शिप हासिल गरि नगरमै कृषि पेशामा संलग्न हुन चाहने युवा कृषकहरुको लागि युवा लक्षित कार्यक्रम संचालन गरि रोजगारीको सृजना गरिने छ ।
- कृषिमा श्रमिक जनशक्तिको कमी तथा उत्पादन लागतमा कमि गरी कृषि व्यवसायलाई प्रतिस्पर्धि बनाउनका लागि कृषि यन्त्रहरुमा अनुदानका कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- कृषकलाई प्रतिष्पृधि तथा व्यवसायिक गराउन कृषि मेला, कृषक भ्रमण तथा उत्कृष्ट कृषकहरुलाई पुरस्कृत गर्ने कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
- सामाजिकरूपमा पछाडी परेका समुदाय दलित, जनजाति, मधेसी, आदीवासी तथा महिलाको आय/आर्जन बृद्धिका लागि मौरी तथा च्याउ खेती सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- नदिले कटान गरि बगरमा परिणत भएका जग्गामा बगरखेति कार्यक्रम संचालन गरिने छ
- सोयजन खेती (सितल चिनी) लाई व्यवसायिक खेती गर्न विपन्न किसान तथा युवाहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- एक गाउ एक पोखरीको लागि बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- कृषि पेशा नगरबासीहरुको प्रमुख पेशा रहेकोले परम्परादेखि गरिदै आएको कृषि प्रणाली र पशुपालन व्यवसायलाई आधुनिकरण गरी अर्गनिक व्यवसायिक खेती प्रणालीको विकासमा जोड दिइनेछ ।

पशु सेवा:

- पशु नश्ल सुधारको लागि उन्नत जातको रागो बोका साथै कृत्रिम गर्भधानलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- गरिब घर पहिचान भएका विपन्न परिवारलाई पशु पंक्षिपालन तर्फ अकार्षण गर्न साझेदारी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- दुग्ध संकलन तथा चिस्थान केन्द्रलाई व्यवस्थित तथा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- युवाहरुलाई स्वस्थ्यकर मासु उत्पादन तथा बढी आय आर्जन हुने खालका टर्की तथा स्थानीय कुखुरा जस्ता पंक्षिपालनको लागि प्रोत्साहन गरिने छ ।
- गोठ सुधार तथा मर्मत सहयोगलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- पशु बधशालालाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- दुध तथा मासु उत्पादनमा बृद्धि गर्नको लागि पशु आहारमा सुधार गरिनेछ ।
- पशुरोग नियन्त्रण तथा पशुमा लाग्ने बाह्य तथा आन्तरिक परजिवी नियन्त्रण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- उत्कृष्ट कृषकलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

उद्योग तथा उद्यमशिलता:

- माग तथा परम्परागत शिपको विकासमा सहयोग पुग्ने तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- साना तथा लघु उद्मीहरूको विवरण संकलन गरिने छ ।
- रुग्ण उद्योगहरूको पहिचान गरी त्यस्ता उद्योगलाई टेवा पुग्ने सहयोग उपलब्ध गराई पुन संचालनमा ल्याईनेछ ।
- मेडपा मोडलको माध्यमबाट १०० जना नया उद्मीहरू तयार गर्ने नीति लिईने छ ।
- परम्परागत रूपमा संचालन गरिएका उद्मको आधुनिकीकरण गरिने तथा उद्मीहरूलाई उद्यमशिलता तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- कृषि तथा बनजन्य उत्पादनबाट संचालन गर्न सकिने साना घरेलु उद्योग स्थापनाको लागि महिला समूहलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

पर्यटन:

- धार्मिक पर्यटनको विकासको लागि स्थानीय मठ मन्दिर देवालय तथा पुरातात्विक तथा ऐतिहासिक स्थलहरूको पहिचान गरी तत् स्थानको परिचय तथा महत्व झल्कने प्रचार सामाग्री तयार गरिनेछ ।
- ताल सुन्दरीकरण, पिकनिक स्थलको निर्माण गरी आन्तरिक पर्यटक भित्र्याउने नीति लिइनेछ ।
- स्थानीय कला संस्कृती संगित तथा नृत्यको प्रवर्धन तथा क्षमता विकास गरी आय आर्जनको बाटो खुलाउने नीति लिइनेछ ।
- ताल तलैया तथा आदिवासी जनजातीहरूको बस्तीहरूमा होमस्टेको व्यवस्था गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छन् ।
- आन्तरिक पर्यटनको विकास गर्ने ।
- चिल्डेन पार्क तथा मनोरन्जनको लागि संभाव्य स्थलहरूको पहिचान गरी विकास गर्ने ।
- अर्गानिक मोरिङ्गा (शितल चिनी) खेतिको विकास र विस्तार गरी बुद्धभुमीलाई मोरिङ्गाको हव बनाउने र उक्त खेतीको जानकारी तथा प्रशोधनको लागि अवलोकन गर्ने गन्तब्य स्थानको रूपमा विकास गर्ने ।

सहकारी:

- सहकारीको माध्यमबाट पुजी निर्माण गरी साना तथा घरेलु उद्योग, साना व्यवसाय, व्यवसायिक खेती, व्यवसायिक पशु पालनमा जोड दिइने ।
- सहकारी शिक्षाको व्यापक प्रचार प्रसार गरिनेछ ।
- सहकारी संस्थाका कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूको क्षमता विकास गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने सहकारीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

- सहकारी संस्थालाई शिक्षा तथा स्वास्थ्यको क्षेत्रमा समेत लगानी गर्न उप्रेरित गरिनेछ ।

सामाजिक परिचालन तथा गरिवी न्यूनीकरण:

- सामाजिक परिचालनको माध्यमबाट गरिवी न्यूनीकरण गर्ने रणनीति लिईनेछ ।
- समुदायमा छरिएर रहेका पुँजीलाई एकीकृत गरी पुँजी आय आर्जन तथा अन्य विकास कार्यमा परिचालन गरिनेछ ।
- गरिवी निवारण कार्यक्रमद्वारा प्रबद्धित सामुदायिक संस्थाको माध्यमबाट समुदायका अति गरिव, विपन्न, दलित, अल्प संख्यक, सिमान्तकृत समुदाय, बहु विपन्न महिला, अन्त्यन्त पिछडिएका वर्ग समुदायको परिवारहरुको लागि उत्पादनशिल एवं स्व आर्जनको वातावरण श्रृजना गरिनेछ ।
- गरिवी निवारण कार्यक्रमद्वारा प्रबद्धित सामुदायिक संस्था र साना पुर्वाधार विकास आयोजनाको लगत तयार गरिनेछ ।

ग) वन वातावरण, उर्जा तथा विपद् व्यावस्थापन

- सार्वजनिक जग्गा, जिर्ण अवस्थामा रहेका पोखरी, तालतलैयाको संरक्षण एवं विस्तार गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय बनलाई सामुदायिक बनमा परिणत गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।
- विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायू अनुकूल रणनीतिक योजना निर्माण गरिनेछ ।
- प्रत्येक वडामा विपद व्यवस्थापनको लागि जनशक्ति तयार गरिनेछ ।
- विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतनाका कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- सार्वजनिक स्थल तथा चोक बजारमा सौर्य उर्जा विस्तार कार्यलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- व्यवसायिक रुपमा सोयजनको खेति गर्ने किसानलाई निशुल्क विरुवा उपलब्ध गराई आय आर्जन तथा बातावरण संरक्षणमा जोड दिईने छ ।
- बुद्धभूमि चक्रपथलाई सुन्दरीकरण गर्न सडकको छेउमा बृक्षारोपण गरिनेछ ।
- प्लाष्टिक झोला, ग्लास निषेधित अभियान सञ्चालन “प्लाष्टिक झोला, गिलास मुक्त नगर: हामी सवैको एउटै रहर” भन्ने अभियान साथ प्लाष्टिक झोला, गिलास निषेधित अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

घ) सामाजिक विकास तर्फ

शिक्षा:

- “हाम्रो नगर हाम्रो गाउँ सवै वालवालिकालाई विद्यालय पुर्याऔं” भन्ने आदर्श वाक्यका साथै विद्यालय उमेर समूहका सवै वालवालिकाहरुलाई विद्यालयको पहुचमा ल्याईनेछ ।
- पाच बर्षे शैक्षिक रणनीतिक योजना निर्माण गरिनेछ ।
- विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न सूचक सहित कार्यसम्पादन संझौता गरिनेछ ।
- बाल मैत्री शिक्षण विधिलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- वाल विकास केन्द्रलाई आधुनिकीकरण तथा विस्तार गर्दै लगिनेछ ।
- मदरसा शिक्षाको मूलप्रवाहीकरणमा सघाउ पू-याउन मदरसाहरुको शैक्षिक तथा पुर्वाधार विकासमा जोड दिईनेछ ।

- शिक्षाको गुणस्तर सुधारमा साझेदार संस्थाहरूसंगको सहकार्यमा जोड दिईनेछ ।
- विद्यालयमा अध्ययनरत किशोरीहरूको लागि आईरन चक्की र सेनेटरी प्याडको व्यवस्था विद्यालयमा मिलाईनेछ ।
- सबै विद्यालयमा प्राथमिक उपचार सहितको Kid Box को व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- विद्यालय सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धिमा जोड दिईनेछ ।
- शैक्षिक गुणस्तर बृद्धिका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- विद्यालय सु-शासनमा विशेष जोड दिईनेछ ।
- विद्यालय स्काउटिंगलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- अनौपचारिक शिक्षाको माध्यमबाट निरन्तर शिक्षाका साथै जीवन पर्यन्त शिक्षालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- शिक्षक विधार्थीको अनुपातलाई ध्यानमा राखि मिलान तथा समायोजन गरी शैक्षिक संस्थाहरूमा न्यूनतम जनशक्ति व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- समावेशी शिक्षाको माध्यमबाट अपांग, दलित, महिला, पिछडाबर्ग एवं गरिवीको रेखामुनी रहेका बालबालिकाहरूको पहिचान गरि शिक्षाको पहुच पुर्याईने छ ।
- विद्यालयको भौतिक पूर्वाधारमा विशेष ध्यान दिई बाल एवं अपांग मैत्री बातावरण अनुकूलन एवं सुविधा सम्पन्न पूर्वाधारहरूको व्यवस्था गरिनेछ ।
- प्राविधिक शिक्षाको माध्यमबाट शिपयुक्त जनशक्तिको उत्पादन गर्नुका साथै स्वरोजगारमूलक बनाईने छ ।
- शिक्षाको माध्यमबाट नैतिक, स्वः अनुशासन संस्कार सहितको आचरण निर्माण गर्नुका साथै मानवीय मूल्य मान्यता तर्फ विद्यार्थीहरूका थप शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गरिने छन ।
- एक विद्यालय एक करेसावारी नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- प्रत्येक विद्यालयहरूमा योग शिक्षा, नैतिक शिक्षा नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- विद्यालय सुशासन कायम गर्न पुरस्कार र दण्डको व्यवस्था गरिनेछ ।

युवा तथा खेलकुद:

- वडा तथा नगर युवासंजाल गठन तथा संस्थागत शसक्तिकरणमा जोड दिईने छ ।
- यूवाहरूको रोजगारीको अवसर श्रृजना गर्न व्यवसायमूलक शिप, आय आर्जन, उद्यमशिल सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- खेलकुद क्षेत्रको विकासमा यूवालाई परिचालन गर्दै विभिन्न खेलकुद कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- राष्ट्रपति रनिंग शिल्ड तथा मेयर कप प्रतियोगितालाई निरन्तरता दिईने छ ।
- क्रिकेट, फुटवल तथा भलिबलको नगरस्तरीय टिम निर्माणको लागि खेलाडी छनौट र प्रशिक्षणको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत युवाहरूलाई नगरको विकास गतिविधीमा परिचालन गरिनेछ ।
- लागू औषधको नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम संञ्चालन गरिनेछ ।
- बैदेशिक रोजगारमा जानवाट रोकनको लागि युवा स्वरोजगार कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

- विदेशमा गई सिकेका शिप तथा अनुभव आदानप्रदान गरी स्वरोजगार तर्फ युवाहरूलाई आकर्षित गरिनेछ ।
- युवाहरूलाई सुरक्षित बैदेशिक रोजगार सम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- विदेशमा रहेका युवा युवतीहरूलाई “मेरो लगानी, मेरो नगर सुधार” भन्ने नाराका साथ लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- युवाहरूमा रहेको अन्तरनिहित प्रतिभालाई प्रस्फुटन गर्न गराउनको लागि विभिन्न किसिमका कला, संस्कृती, वातावरण, सामाजिक सद्भाव प्रवर्धन हुने खालका गतिविधि संचालनमा प्राथमिकता दिईनेछ ।
- युवाहरूको रोजगारीको अवसर श्रृजना गर्न उद्यमशिलता तथा अन्य शिपमूलक व्यवसायिक तालिम संचालन गरिनेछ ।
- युवाहरूलाई दुव्यर्सन तथा कुलतवाट बच्न बचाउनको लागि युवा परामर्श सेवा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- एक विद्यालय एक खेलकुद शिक्षक र एक वडा एक खेलकुद मैदानको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- निर्माणधिन बुद्धभूमी खेलमैदानलाई सुविधा सम्पन्न रंगशालाको रूपमा विकास गर्दै लगिनेछ ।

स्वास्थ्य:

- यस नगरपालिकामा आधुनिक सेवा सहितको १५ सैयाँसहित अस्पताल स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।
- यस नगरपालिकाका प्रत्येक वडाका आफ्नो भवन नभएका स्वास्थ्य चौकीमा भवन निर्माणको लागि पहल गरीनेछ ।
- घरमा हुने प्रशुतीलाइ शुन्यमा पुर्याउने कार्यक्रमलाइ निरन्तरता दिइने छ ।
- सुनौला हजार दिन गर्भवती महिलाको घरमा झन्डा र पोषणको लागि सामग्री कार्यक्रम अगाडि वढाइने छ ।
- सुत्केरी महिलालाई घरमा गई बच्चा र आमालाई (PNC) जाँच सेवा उपलब्ध गराईने छ ।
- एम्बुलेन्स सेवा लाई सर्वसुलभ बनाई गर्भवती र सुत्केरी महिलालाई निशुल्क सेवा दिईने छ ।
- सवै वडालाई पुर्ण खोप घोसणा गरी दिगोपन कायम गर्न पहल गरीने छ ।
- खोप सेवा व्यवस्थित गर्न एउटा (Cold Chain Center) को व्यवस्था मिलाइने छ ।
- स्वास्थ्य सेवालार्ई गरिब विपन्न वर्गसम्म प्रभावकारी रूपमा प्रदान गरिने छ ।
- पोषण लक्षित कार्यक्रमलाई विपन्न परिवारमा प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाइने छ ।
- परिवार नियोजन सेवाको प्रयोग दरलाई बढाइने छ ।
- नगर स्वास्थ्य क्लिनिकको विस्तार गरिने छ ।
- विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा शिविरहरूबाट जनतालाई सेवा प्रदान कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- स्वास्थ्यका कार्यक्रमहरू विभिन्न साझेदारी संस्थाहरूसंग समन्वय गरी अगाडि बढाइने छ ।
- स्वास्थ्य चौकीहरूमा प्रयोगशालाको व्यवस्था गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।

आयुर्वेद चिकित्सा:

- आयुर्वेद चिकित्सा सेवा स्थापनाको लागि आयुर्वेद चिकित्सकको व्यवस्था गरिनेछ ।
- आयुर्वेद चिकित्सा/ प्राकृतिक चिकित्साको प्रचार प्रसार गरिनेछ ।

- आयुर्वेद औषधिवाट निशुल्क उपचारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- आयुर्वेद जडीवुटी उद्यान निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।
- आयुर्वेद पंचकर्म तथा योग केन्द्रको स्थापना र दरवन्दी माग गरिनेछ ।
- नसर्ने रोग नियन्त्रणको लागि आयुर्वेद शिक्षाको प्रचार गरिनेछ ।
- एक घर पाच योग र सात जडिवुटी सचेतना अभियानको थालनी गरिनेछ ।

बालवालिका लक्षित:

- बाल विकास केन्द्रहरूको पूर्वाधार निर्माण तथा नमूना बाल विकास केन्द्र बनाउनको लागि बजेट व्यवस्था गरिनेछ र बाल विकास केन्द्रको क्षमता विकासको लागि अन्य संघ/संस्थालाई समेत सहभागि गराईनेछ ।
- जन्म दर्ता तथा विद्यालय भर्ना अभियानमा सहयोग पुग्ने कार्यक्रम संचालन गरीने छ ।
- बाल विवाह विरुद्धको अभियानलाई चौतर्फी सामाजिक दवाव दिने गरि बाल विवाह मूक्त नगर घोषणा गर्ने नीति अनुरूप कार्यक्रमलाई निरन्तर संचालन गरिनेछ ।
- बाल मैत्रि स्थानीय शासन अवलम्बनका लागि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरीने छ ।
- विद्यालयस्तरमा बाल क्लब, वडास्तरीय बाल संजाल तथा नगरस्तरीय बाल संजाल गठन गरिनेछ ।
- बाल संजाल गठन सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गरि कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
- बालसंजालका पदाधिकारीको क्षमता विकासको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- बालवालिकाको पोषणको अवस्था सुधारको लागि टिफिनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

महिला लक्षित:

- महिलाहरूको आर्थिक तथा सामाजिक विकासको लागि शिप विकास, आय आर्जन, क्षमता विकास, लैङ्गिक समानता, नेतृत्व विकास जस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
- दहेज प्रथा तथा बाल विवाह अन्त्यको लागि महिलाहरूको नेतृत्वमा चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- बाल विवाह तथा दहेज प्रथा अन्त्यको नियमित अनुगमनको लागि प्रत्येक वडामा निगरानी समूह गठन गरिनेछ ।
- महिला शशक्तिकरण कार्यक्रम अन्तर्गत नारी दिवस तथा १६ दिने अभियान संचालन गरिनेछ ।
- सुनौला हजार दिनका महिलाहरूको लागि पोषण सम्बन्धि सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- महिला गृहणीहरूको लागि करेशावारी प्रवर्धन, सरसफाई तथा कम्पोष्ट मल बनाउने शिप शिकाईनेछ ।
- महिला समूह, आमा समूह, समितिहरूको संस्थागत क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
- सवैखाले हिंसा न्यूनीकरणको लागि आकस्मिक समस्या सुनुवाई हेल्पलाईनको व्यवस्था गरिनेछ ।

दलित लक्षित:

- दलित वस्तीहरूमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार विकासका योजनाहरू संचालन गरिने छ ।
- दलित वर्ग उत्थानका लागि शिप विकास तथा आय आर्जन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- दलित वस्तीमा अभियानको रूपमा पोषण, खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

- विपन्न दलित यूवा वर्गलाई उद्यमशिलतामा आधारित शिपमूलक तालिम प्रदान गरिने छ ।

आदिवासी जनजाती लक्षित:

- भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा सहयोग गरिनेछ ।
- सिप विकास तथा आय आर्जन वृद्धिमा सहयोग पूने क्रियाकलाप संचालन गरिनेछ ।
- संस्कृति तथा रितिरिवाज संरक्षण संवर्धनमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- पोषण, सरसफाई तथा वातावरण संरक्षण संवर्धनका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

अपाङ्ग लक्षित:

- फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूको नेतृत्व विकास तथा आय आर्जनको लागि सीप विकास तालिम संचालन गरिनेछ ।
- फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूको लागि सम्मान र सामाग्री सहयोग उपलब्ध गराइने छ ।

मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग लक्षित:

- मधेशी, मुस्लिम, पिछडा वर्गको वसोवास भएको वस्तीको भौतिक पूर्वाधार विकास निर्माणमा सहयोग गरिनेछ ।
- मदरसा स्कुलहरूको भौतिक पूर्वाधार विकास निर्माणमा सहयोग गरिनेछ ।
- आय आर्जनका क्रियाकलाप तथा सीप विकास तालिम संचालन गरिनेछ ।
- कृषि तथा पशु पालन सम्वन्धि तालिम तथा सुधार कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- अति विपन्न परिवारको फुसको छानो भएका घरको छानोलाई विस्थापित गरी कर्कटपाता उपलब्ध गराइनेछ ।

जेष्ठ नागरिक लक्षित:

- जेष्ठ नागरिकहरूको सम्मान, तिर्थस्थलहरूको दर्शन तथा सामाग्री सहयोग कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- अल्जाईमर, स्पाईनलकर्ड ईन्जुरी, अटिजम, पार्किन्सन जस्ता रोगहरूको वारेमा सचेतना मूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- आखाँको निशुल्क शिविर संचालन गरिनेछ ।
- ८४ बर्ष पुरा गरेका जेष्ठ नागरिकको घर मै स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- मनोरन्जन समेतलाई ध्यानमा राखि धार्मिक तथा अध्यात्मिक पार्क क्रमश गाउँ वस्ती तथा शहरोन्मुख स्थानहरूमा निर्माण गर्दै लगिनेछ ।

लोपोन्मुख जातजाती:

- शिप तथा क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गरी आय आर्जनमा सहयोग पुर्याइनेछ ।

ड) भौतिक पूर्वाधार तथा स्थानीय विकासतर्फ:

भौतिक पूर्वाधार तथा स्थानीय विकासतर्फ:

- अधुरा योजनालाई प्राथमिकता दिई पूर्वाधार विकास कार्य अघि बढाईने छ ।
- लागत साझेदारीमा नगरका मुख्य सडक तथा अन्य भौतिक पूर्वाधारको विकास गरिनेछ ।

- भौतिक पूर्वाधार विकासको लागि सम्पुरक कोषको व्यवस्था गरी थप लगानी भित्र्याईने छ ।
- सडक संजालको लगत तयार गरी सडकहरूको बर्गिकरण, स्तरीकरण र नामाकरण गरिनेछ ।
- बुद्धभूमी चक्रपथ निर्माण र विस्तारको कामलाई तिब्रता दिईने छ ।
- विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, सुरक्षा तथा वडा कार्यालयको ब्यवस्थापन साथै पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- लिफ्ट सिचाई, भूमिगत सिचाई, बाँध निर्माण, तथा सतहका साना तथा सामूदायिक सिँचाई आयोजनाहरू निर्माणमा जोड दिईनेछ ।
- खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता रणनीतिक योजना निर्माण गरिनेछ ।
- मुख्य बजार सरसफाई कार्यलाई प्रभावकारी बनाईने छ ।
- ठुला आयोजनाहरूको डी.पि.आर. तयार गरि लागत सहभागितामा योजना संचालन गरिनेछ ।
- आगामी दिनमा सार्वजनिक भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्दा अपांग तथा बाल मैत्री बनाईने छ ।

च) सार्वजनिक सेवा तथा क्षमता विकास तर्फ:

- पूरातात्विक सम्पदाको संरक्षण, प्रचार प्रसार, ताल तलैया तथा पर्यटकीय संभाव्यता बोकेका स्थलहरूको पर्वद्धन तथा सुन्दरीकरणमा जोड दिई आन्तरिक पर्यटन प्रवर्धनमा जोड दिईनेछ ।
- रेडियो, टेलिभिजन, अनलाईन मेडिया तथा पत्र पत्रिका प्रकाशन गर्ने मिडियाहरूसंगको सहकार्यमा चेतनामूलक कार्यक्रम तथा नगरको विकास निर्माणका गतिविधिहरू नियमित रुपमा जानकारी गराउदै लगिने छ ।
- नगरपालिकाको स्रोत र संभाव्यता अध्ययन गरि स्थानीयतहको आय वृद्धी गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको स्रोत नक्सा तयार गरिनेछ ।
- जनप्रतिनिधी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- स्थानीय पत्रकारहरूको क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।
- नगरप्रहरीको व्यवस्था गरी नगरभित्रको सरसफाई, शान्ती सुरक्षा, राजस्व अशुली लगायत नगरको ऐन तथा कानून कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याईनेछ ।
- यस नगरपालिका भित्र व्यवस्थित रिफ्रेस सेन्टर निर्माण गरिनेछ ।
- नगरभित्रका अति विपन्न परिवारको फुस तथा खरको छाना भएको घर विस्थापित गरी सुरक्षित आवास कार्यक्रमको लागि बजेट व्यवस्था गरिनेछ ।
- सफ्टवेयर कार्यक्रम लागू गरी सबै प्रशासनिक कार्यलाई व्यवस्थित लगिनेछ ।
- नगरकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरूबाट प्रदान गरिने सेवालाई सहज, सर, गुणस्तरीय, प्रभावकारी र छिटोछरितो बनाई सुशासन, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको प्रत्यक्ष अनुभूति गराईनेछ ।
- अहोरात्र खटिने राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूको मनोबल उच्च राख्न कार्यसम्पादन मूल्यांकनको आधारमा प्रोत्सहान गरिनेछ ।

- नगरपालिका भित्र रहेको सार्वजनिक स्थल, जग्गा, जमिन, मठ मन्दिर, गुम्बा लगायत सार्वजनिक सम्पत्तिको तथ्यांक संकलन गरी आवश्यकता अनुसार संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न विशेष नीति अपनाइनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेको ऐलानी जग्गाको अभिलेखिकरण गर्न कार्यको थालनी गरिनेछ ।

छ) सशासन तथा संगठन विकास:

- नगर तथा वडा कार्यालयको संगठन विकासका कार्यक्रम संचालन गरीनेछ ।
- वडा तथा नगरपालिकालाई सूचना प्रविधी मैत्री बनाइने छ ।
- सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण तथा सार्वजनिक लेखापरिक्षण कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन सूचकसहितको अनुगमनको ढाचा तयार गरि लागू गरिनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रणालीलाई प्रत्येक वडामा बैंक मार्फत भुक्तानी दिने र असक्त, अपांगहरूलाई घरमै पुगेर वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- पेशकी तथा बेरुजू फछ्यौट कार्यलाई प्राथमिकता दिई न्यूनीकरण गरिने छ ।

यी नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनबाट यस नगरपालिकाको समृद्धी हासिल गर्न सहयोग पुग्ने छ यस गरिमामय सभामा उपस्थित सम्पूर्ण नगर सभा सदस्यज्यूहरूलाई प्रत्येक बुँदाहरू कार्यान्वयनको लागि सबैले आफ्नो कर्तव्य मसहुस गरी विबाद रहित वातावरणको श्रृजना गर्नुहुनेछ भन्ने आशा छ । साथै परनिर्भरतालाई त्याग गर्दै आफ्नो समग्र नगरलाई सफलताको शिखरसम्म पुर्याउन रचनात्मक र क्रियाशिल भई लाग्नुहुने छ भन्ने विश्वास समेत गर्दछु ।

अन्त्यमा बजेट तथा योजना तर्जुमा र यो नीति तथा कार्यक्रम तयारीको लागि अहोरात्र खटिनुहुने जनप्रतिनिधी पदाधिकारी, सम्पूर्ण कर्मचारी लगायत सुझाव, सल्लाह प्रदान गर्नुहुने राजनैतिक दलका प्रतिनिधी तथा समाजसेवी, बुद्धिजीवी, नगरबासी आमा बुवा, दाजु भाई दिदि बहिनी, संचारकर्मी र नागरिक समाज, मानव अधिकारकर्मी प्रति विशेष धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

धन्यवाद ।